KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 4.6.2013
COM(2013) 332 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Siódme sprawozdanie roczne z 2012 r. w sprawie realizacji pomocy wspólnotowej w ramach rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Siódme sprawozdanie roczne z 2012 r. w sprawie realizacji pomocy wspólnotowej w ramach rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

1. WPROWADZENIE

Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006[1] (rozporządzenie pomocowe) stanowi podstawę dla pomocy na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej oraz nakłada wymóg składania rocznych sprawozdań dla Rady i Parlamentu Europejskiego. Niniejsze sprawozdanie dotyczy roku 2012.

2. PRZYGOTOWANIE PROGRAMU POMOCY

W okresie pomiędzy 2006 r. a końcem 2012 r. zaplanowano przeznaczenie kwoty 311 mln EUR na działania w ramach rozporządzenia pomocowego. Przy opracowywaniu programu na rok 2012 (budżet w wysokości 28 mln) wykorzystano wkład z konsultacji z zainteresowanymi stronami, w szczególności warsztatów na szczeblu sektorowym, z ocen zewnętrznych, a także uwzględniono sprawozdanie szczególne nr 6 Europejskiego Trybunału Obrachunkowego dotyczące pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej[2]. Kwota przydziału na 2012 r. została udostępniona na mocy dwóch decyzji Komisji[3].

[1] Dz.U. L 65 z 7.3.2006, s. 5.

[2] http://eca.europa.eu/portal/page/portal/pressroom/Presspacks/Previouspresspacks/2012/PresspackSR62012

[3] Decyzje Komisji C(2012)4628 i C(2012)8361.

3. MECHANIZMY WDRAŻANIA

Program jest wdrażany na tych obszarach Republiki Cypryjskiej, na których rząd nie sprawuje faktycznej kontroli i na których stosowanie dorobku prawnego UE jest tymczasowo zawieszone zgodnie z protokołem 10 do Traktatu o Przystąpieniu. Pomoc realizowana jest przede wszystkim w ramach scentralizowanego zarządzania przez Komisję Europejską. Niektóre projekty podlegają wspólnemu zarządzaniu wraz z Programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP).

Komisja realizuje program w wyjątkowym kontekście politycznym, prawnym i dyplomatycznym. Konieczne są ustalenia doraźne umożliwiające kontynuację realizacji programu przy jednoczesnym poszanowaniu zasad należytego zarządzania finansami. W przypadku programów pomocy finansowanych przez UE rolę ram prawnych realizacji pomocy pełni w zwykłych okolicznościach umowa z rządem kraju-beneficjenta. W przypadku pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej nie można zawrzeć takich umów, a Komisja musi opierać się przepisach i warunkach, które uważa za lokalnie obowiązujące. Wiąże się to z pewnym poziomem ryzyka. Zarządzenie tym ryzykiem i jego łagodzenie stanowią odpowiedzialność Komisji, a przyjęte przez nią środki obejmują intensywne monitorowanie beneficjentów i udzielanie im wsparcia, zmienione zasady płatności oraz bardziej rozpowszechnione stosowanie gwarancji bankowych.

Aby program został zrealizowany z powodzeniem, a w szczególności aby zapewnić jego długoterminową stabilność Turecka wspólnota cypryjska musi nadać programowi odpowiedni priorytet i zapewnić wystarczające zasoby. Musi ona zapewnić utrzymanie majątku finansowanego przez UE w rękach publicznych. Zainteresowane podmioty z tureckiej wspólnoty cypryjskiej mają możliwość przedstawienia swoich potrzeb w zakresie przyszłego finansowania, a eksperci tureckiej wspólnoty cypryjskiej biorą udział w rozpatrywaniu ofert przetargowych i odgrywają znaczącą rolę w pracach komitetów sterujących projektu. Współpraca pomiędzy wspólnotami Turków i Greków cypryjskich jest nadal konieczna dla osiągnięcia pełnej skuteczności programu oraz dla realizacji ostatecznego celu, jakim jest zjednoczenie.

Zespół programowy korzysta z pomieszczeń unijnego biura terenowego ds. programu, znajdującego się w północnej części Nikozji. Przedstawicielstwo Komisji na Cyprze organizuje również spotkania i seminaria oraz informuje opinię publiczną o programie w ramach swojej normalnej działalności.

Ze względu na szczególne okoliczności opisane powyżej niełatwo jest stworzyć programy rozwoju sektorowego. Znaczna część środków programu jest natomiast przeznaczona na dotacje, szczególnie dla podmiotów niepublicznych. Zarządzanie tymi środkami angażuje znaczne zasoby zespołu programowego, a sytuacja kadrowa jest szczególnie trudna ze względu na dużą rotację pracowników spowodowaną krótkoterminowymi umowami.

Ze względu na obecne ustalenia dotyczące finansowania z rezerw budżetowych UE utrzymują się wyzwania związane z planowaniem średnio- i długoterminowym. Oznacza to, że budżet jest nieprzewidywalny i nie ma gwarancji w zakresie rocznych przydziałów. W swoim wspomnianym wyżej sprawozdaniu Trybunał Obrachunkowy ocenił, że ta niepewność sprawia, że zarządzenie programem jest trudniejsze. Ma ona również negatywny wpływ na skuteczność i stabilność programu.

4. REALIZACJA PROGRAMU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

4.1. Zarys ogólny

Trybunał Obrachunkowy stwierdził, że pomimo trudnej sytuacji politycznej i napiętego harmonogramu Komisja zdołała ustanowić program, który odzwierciedla cele rozporządzenia, właściwie określa priorytety we wszystkich sektorach, o których mowa w celach rozporządzenia, oraz wprowadza zasadniczo odpowiednie metody realizacji oraz środki ograniczania ryzyka. Trybunał Obrachunkowy stwierdził również kilka niedociągnięć w zarządzaniu programem oraz uznał, że stabilność projektów jest często wątpliwa ze względu na ograniczone zdolności administracyjne, spóźnione przyjęcie odpowiednich aktów prawnych oraz niepewność co do przyszłego finansowania ze strony tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Komisja zaakceptowała zalecenia Trybunału Obrachunkowego z pewnymi zastrzeżeniami. Rada przyjęła konkluzje dotyczące sprawozdania Trybunału Obrachunkowego[4] w lipcu. Komisja Parlamentu Europejskiego ds. Kontroli Budżetowej przyjęła sprawozdanie[5] w grudniu.

Część programu, która powstała w związku ze znacznym przydziałem środków finansowych z 2006 r., obejmuje duże umowy na dostawy i umowy budowlane w zakresie wody/ścieków, odpadów stałych, ochrony przyrody, energii oraz telekomunikacji, a także znaczne programy pomocy technicznej i około 1000 umów o dotacje w ramach różnych programów dla organizacji pozarządowych, MŚP, rolników, społeczności wiejskich, szkół oraz studentów. Do końca 2012 r. wiele z tych środków zostało zakończonych. Dlatego w 2012 r. wyniki programu stały się szczególnie widoczne i ujawniły się korzyści dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Nacisk nadal położony jest na działania przeznaczone dla obu społeczności oraz na budowanie zaufania: w szczególności kontynuowano i zwiększano wsparcie dla Komitetu ds. Osób Zaginionych oraz Komitetu Technicznego ds. Dziedzictwa Kulturowego, w którym reprezentowane są obie społeczności i którego działania prowadzone są poprzez wspólne zarządzanie z Programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP). Prace obejmowały również przygotowania do pełnego stosowania i wdrożenia dorobku prawnego po rozwiązaniu problemu cypryjskiego oraz rozpowszechnianie wśród tureckiej wspólnoty cypryjskiej informacji o politycznym i prawnym porządku Unii Europejskiej. W 2012 r. uruchomiono cztery programy mające wspierać przedsiębiorstwa na obszarach wiejskich, MŚP, szkoły, studentów i nauczycieli.

W 2012 r. dobiegło końca obowiązywanie wielu umów (190), szczególnie dotyczących dotacji, a 402 umowy były jeszcze w trakcie realizacji. Liczba ta wzrośnie, gdy programy z 2011 i 2012 r. osiągną pełne tempo. Zakończenie działań rozpoczętych w 2006 r., które nastąpiło w zeszłym roku, również było okazją do przeprowadzenia intensywnej oceny.

Nierozwiązany pozostał problem statusu gwarancji bankowych, który pojawił się w 2011 r. Jak informowano w zeszłym roku, lokalny wykonawca wniósł sprawę do lokalnego „sądu", zamiast skorzystać z procedur regulujących rozstrzyganie sporów przewidzianych w umowie, co spowodowało uniemożliwienie wykorzystania gwarancji bankowych wydanych przez lokalne banki. W celu ochrony interesów finansowych UE Komisja odstąpi od podpisywania umów o podobnych charakterze z beneficjentami i wykonawcami z tureckiej wspólnoty cypryjskiej do momentu zadowalającego rozwiązania tej kwestii. Lokalni wykonawcy podjęli

[4] 12526/12
[5] PE497.895v03-00

ośmiomiesięczny bojkot umów UNDP w związku z kwestiami właściwości sądu w przypadku sporów, który ma wpływ na finansowane przez UE projekty dziedzictwa kulturowego.

Innym problemem, który nadal budzi niepokój, jest stabilność inwestycji. Beneficjenci nie zawsze są wystarczająco przygotowani do przejęcia projektów, pomimo znacznego wsparcia ze strony UE. Turecka wspólnota cypryjska ma trudności ze znalezieniem środków na funkcjonowanie i utrzymanie nowej infrastruktury, mimo że wreszcie zawarto umowy dotyczące zarządzania niedawno oddanymi do użytku zakładami oczyszczania ścieków.

4.2. Postępy w ramach poszczególnych celów

Ogólnym celem programu pomocy jest ułatwienie ponownego zjednoczenia Cypru poprzez wspieranie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Szczególny nacisk kładzie się na gospodarczą integrację wyspy, poprawę kontaktów pomiędzy obydwiema wspólnotami i kontaktów z UE oraz na przygotowania do przyjęcia dorobku prawnego UE. W pewnych dziedzinach osiągnięto znaczne postępy, zwłaszcza w dziedzinie wody, ścieków i środowiska.

4.2.1. Cel 1: Rozwój i przebudowa infrastruktury

Beneficjent przejął w styczniu nowy *zakład oczyszczania ścieków* Morphou/Güzelyurt. Zarządzanie zakładem zostało powierzone spółce zarządzającej zaangażowanej przez lokalnego beneficjenta. Po przyłączeniu wszystkich gospodarstw domowych do sieci kanalizacyjnej oddanej w 2011 r. system zapewni po raz pierwszy w tym regionie gromadzenie ścieków i ich oczyszczanie dla około 10 700 osób.

Pod koniec roku trwało oddawanie do eksploatacji nowego *zakładu oczyszczania ścieków* w Famaguście; proces oczyszczania funkcjonował właściwie i ścieki zostały oczyszczone. Nadal trwają prace nad siecią kanalizacyjną i siecią zaopatrzenia w wodę pitną (łącznie 95 km), jednak z pewnymi opóźnieniami ze względu na wadliwe złącza rur powodujące przedostawanie się słonej wody, co prowadziło do problemów z korozją w zakładzie oczyszczania ścieków. Zakład będzie obsługiwać ok. 30 000 osób.

W 2012 r. kontynuowano budowę nowej *oczyszczalni ścieków* w Mia Milia/Haspolat, która służyć będzie obu społecznościom, współfinansowanej przez UE i zarząd sieci kanalizacyjnej Nikozji i realizowanej przez UNDP. W listopadzie uruchomiono proces oczyszczania, a ilość przetwarzanych ścieków jest stopniowo zwiększana. Zakończenie prac i przejęcie zakładu jest planowane na pierwszą połowę 2013 r. Zakład będzie obsługiwać ok. 270 000 osób.

Program zwiększania zdolności w zakresie wody/ścieków zakończył się w grudniu warsztatem podsumowującym. W wyniku projektu m.in. opracowano akty prawne dostosowane do dorobku UE, podniesiono świadomość, zaplanowano zarządzanie majątkiem i przeprowadzono szkolenie w zakresie techniki analizy.

Jeśli chodzi o *ochronę przyrody,* nie udało się osiągnąć postępów w zakresie jeszcze nieotwartych centrów informacji i zarządzania w czterech Specjalnych Strefach Ochrony Środowiska. W następstwie zakończenia umowy w 2011 r. wykonawca z tureckiej wspólnoty cypryjskiej wniósł pozew do lokalnego „sądu", aby uniemożliwić Komisji wykorzystanie gwarancji z lokalnego banku. Projekty zainicjowane przez turecką wspólnotę cypryjską, np. projekt poszerzania drogi na półwyspie Karpasia/Karpaz czy szeroko zakrojone prace wydobywcze w górach

Kyrenia budzą wątpliwości co do wdrożenia przez turecką wspólnotę cypryjską jej własnych planów zarządzania Specjalnymi Strefami Ochrony Środowiska, które zostały opracowane z pomocą UE.

Jeśli chodzi o *odpady stałe* - w marcu przekazano nowe składowisko Koutsoventis/Güngör, stację przeładunku odpadów w Famaguście oraz odpowiedni sprzęt do gospodarowania odpadami. Zarządzanie składowiskiem przekazano spółce zarządzającej zaangażowanej przez beneficjenta. Wysypisko odpadów Kato Dhikomo/Aşağı Dikmen, po jego rewitalizacji i zamknięciu, przekazano w październiku. Projekt zakładający stworzenie zdolności do gospodarowania odpadami stałymi zakończył się w grudniu.

W *sektorze energii* głównym działaniem była integracja elektrowni słonecznej o mocy 1,27 MW, funkcjonującej w pełni od listopada 2011 r., z systemem kontroli służącym do zdalnego monitorowania. Jednak beneficjent nie przydzielił jeszcze odpowiedniego personelu, dlatego nie jest zapewnione skuteczne i stabilne wykorzystanie części dostarczonego wyposażenia, np. centrum telefonicznej obsługi klienta.

Zainstalowano cały sprzęt *telekomunikacyjny* przeznaczony dla „sieci nowej generacji". Etap testów wymagał jednak dalszego budowania zdolności przez operatora, a dostawca i beneficjent muszą również zaradzić pewnym nierozwiązanym kwestiom. W grudniu 2011 r. przyjęto akty prawne szczegółowo określające warunki liberalizacji sektora komunikacji elektronicznej, jednak nadal nie wprowadzono zasad niezbędnych do oddzielenia świadczenia usług i eksploatacji sieci.

Prawie wszystkie umowy w ramach projektu *bezpieczeństwa na drogach* są już zakończone. Ostatni komponent, którego założeniem było wyeliminowanie „czarnych punktów" (miejsc, w których szczególnie często dochodzi do wypadków), został zakończony w trzecim kwartale 2012 r. Ewentualne dalsze działania w tym sektorze będą zależały od jasnej polityki decyzyjnej beneficjenta.

4.2.2. Cel 2: Promowanie rozwoju społeczno-ekonomicznego

Rolnicy, weterynarze oraz podmioty działające na rzecz *rozwoju obszarów wiejskich* otrzymali pomoc w zakresie hodowli zwierząt oraz zwalczania chorób, zdrowia zwierząt, dywersyfikacji upraw, rolnictwa ekologicznego oraz wsparcia w zakresie wdrażania dotacji. Działania te uzupełniał projekt hodowli zwierząt oraz zespół pomocy technicznej wspierający politykę rozwoju obszarów wiejskich. Przeprowadzono projekt pilotażowy dotyczący ponownego wykorzystania w rolnictwie oczyszczonych ścieków oraz uruchomiono pilotażowo nadzór epidemiologiczny w zakresie chorób bydła, owiec i kóz z myślą o przygotowaniu szerzej zakrojonych działań dotyczących zwalczania chorób zwierząt.

Ogłoszono nowe zaproszenie do składania wniosków o dotacje w zakresie *rozwoju obszarów wiejskich* pt. „Zwiększenie konkurencyjności, dywersyfikacji i stabilności", z budżetem w wysokości 3,3 mln EUR. Zakończonych zostało dziesięć projektów dotacji z programu z 2009 r. pt. „Rozwój wspólnotowy w inicjatywach wiejskich", jednak kilka innych opóźniło się, szczególnie ze względu na prace z zakresu infrastruktury podczas realizacji umów o dotacje.

W ramach projektu modernizacji infrastruktury komunalnej i lokalnej, wdrażanego w ramach wspólnego zarządzania wraz z UNDP, na początku 2012 r. zakończono renowację zabytkowego targu w północnej części miasta obronnego Nikozji, a w

czerwcu targ został otwarty przez komisarza Štefana Fülego. W celu ożywienia tego historycznego miejsca wdrożono niewielkie przyznawane poprzez UNDP dotacje na działania kulturalne i społecznościowe. Drugie zaproszenie do składania wniosków o dotację zostało ogłoszone w grudniu i było skierowane do targów w Famaguście i Nikozji, a także do miasteczek, w których przeprowadzono prace renowacyjne finansowane przez UE.

We wrześniu w *sektorze edukacji* ogłoszono zaproszenie do składania wniosków pt. inicjatywy szkół w zakresie innowacji i zmian, z budżetem w wysokości 700 000 EUR. Siedem z 72 dotacji przyznanych w ramach wcześniejszych zaproszeń do składania wniosków kontynuowano w 2012 r., a w końcu roku pięć z nich było bliskich ukończenia.

Program służący rozwojowi kształcenia i szkolenia zawodowego oraz rynku pracy (VETLAM) zakończył się w 2012 r. Przeprowadzono również badanie mające ocenić przyszłe potrzeby w tych dziedzinach.

W czerwcu uruchomiono program dotacji dotyczący *konkurencyjności MŚP* z budżetem w wysokości 5 mln EUR w celu wspierania modernizacji MŚP, obejmujący również moduł dla nowo powstających przedsiębiorstw. Przeprowadzono szkolenia dotyczące procedur przyznawania dotacji UE dla ponad 300 przedsiębiorstw z tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Udzielono również wsparcia w zakresie przedsiębiorczości, technologii informacyjno-komunikacyjnych, prawa spółek oraz zarządzania przedsiębiorstwem. Powołano jednostkę zarządzania projektem w celu wsparcia beneficjentów dotacji dla MŚP oraz dotacji na rozwój obszarów wiejskich (zob. powyżej). W ramach inicjatyw rynkowych w śródmieściu Nikozji i Famagusty rozpoczęto promowanie lokalnych produktów oraz usług poprzez nowoczesne podejście marketingowe. W zakresie e-handlu i strategii usług elektronicznych przeprowadzono prace rozwojowe, a w grudniu odbył się warsztat dotyczący możliwego przyszłego wparcia UE dla strategii rozwoju sektora prywatnego.

Postępy gospodarcze są monitorowane przez Fundusz Powierniczy wraz z Bankiem Światowym. W czerwcu przedstawiono aktualizację sprawozdania gospodarczego.

4.2.3. Cel 3: Wspieranie pojednania, działania mające na celu budowę zaufania oraz wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego

Nadal wspierano zarządzany wspólnie z UNDP *Komitet ds. Osób Zaginionych*, podpisano również nową umowę w sprawie wkładu finansowego. W ciągu 2012 r. UNDP podpisał umowę z Międzynarodowym Komitetem ds. Osób Zaginionych (ICMP) dotyczącą badań DNA w obiektach ICMP w Bośni i Hercegowinie. Osiągnięcia Komitetu ds. Osób Zaginionych w 2012 r. obejmują: prace ekshumacyjne w 92 miejscach, 284 zestawy szczątków przygotowane przez laboratorium antropologiczne i przesłane do badań DNA, 22 zestawy szczątków zidentyfikowane oraz 22 zestawy oddane rodzinom w celu pochówku. Istotne byłoby zwiększenie wkładu od innych donatorów.

Zwiększono widoczność programu poprzez dystrybucję broszury w szkołach oraz zorganizowaną przez ONZ wizytę na Cyprze członków rodzin osób zaginionych w konfliktach w Kosowie[6] i Serbii. W grudniu odbyła się impreza z muzyką na żywo

[6] Użycie tej nazwy nie ma wpływu na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244 oraz opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości na temat ogłoszenia przez Kosowo niepodległości.

zorganizowana przez Komitet ds. Osób Zaginionych, w której wzięły udział rodziny osób zaginionych.

Spośród 27 pozostałych projektów finansowanych w ramach trzech programów dotacji z programu *Społeczeństwo obywatelskie Cypru w Działaniu,* 23 zostały zakończone w 2012 r. Ocena wpływu wsparcia dla społeczeństwa obywatelskiego została rozpoczęta w grudniu.

Kontynuowano *ochronę dziedzictwa kulturowego* poprzez umowę w sprawie wkładu finansowego opiewającą na 2 mln EUR podpisaną z UNDP w kwietniu na rzecz natychmiastowych prac stabilizacyjnych w miejscach wybranych przez Komitet Techniczny obu społeczności, w tym wieży Othello w Famaguście. Projekt opóźnił się o osiem miesięcy ze względu na bojkot prowadzony przez Związek Wykonawców tureckiej wspólnoty cypryjskiej dotyczący warunków rozstrzygania sporów. Problem ten został ostatecznie rozwiązany na początku 2013 r.

Zakończono projekt *rozminowywania* strefy buforowej, w marcu zorganizowano imprezę końcową wspólnie z UNDP z okazji Międzynarodowego Dnia Wiedzy o Zagrożeniu Minami i Pomocy przy Rozminowywaniu (4 kwietnia).

4.2.4. Cel 4: Zbliżenie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do UE

Po pięciu edycjach rocznych programów stypendialnych w 2012 r. przeprowadzono ocenę programu. Program w latach 2012-2013 był programem pilotażowym, przyjęto w nim kilka propozycji przedstawionych w ramach oceny i przyznano 28 stypendiów. Realizowane będą również pozostałe zalecenia, np. rozszerzenie programu na osoby spoza środowisk akademickich oraz zlecenie na zewnątrz zarządzania grantami.

Projekt *InfoPoint* nadal służył jako kanał informacyjny dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej: w jego ramach przygotowywano imprezy i filmy wideo oraz przekazywano informacje o zaproszeniach do składania wniosków o dotacje. Prowadzono często odwiedzaną stronę internetową w obu językach oraz wydano sześć biuletynów informacyjnych po turecku.

4.2.5. Cel 5: Przygotowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wprowadzenia i wdrożenia wspólnotowego dorobku prawnego

Biuro Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej Komisji Europejskiej (TAIEX) pomaga w przygotowaniu tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wdrażaniu dorobku prawnego UE po rozwiązaniu problemu na Cyprze. TAIEX wspiera przygotowanie projektów aktów prawnych zgodnych z dorobkiem prawnym. W 2012 r. eksperci UE przeprowadzili 415 działań, w tym szkolenia, warsztaty i wizyty naukowe. Postępy w zakresie projektów aktów prawnych mających na celu dostosowanie do dorobku prawnego UE były w 2012 r. bardzo powolne, chociaż przyjęto akty prawne w dziedzinie środowiska, zdrowia zwierząt i pasów bezpieczeństwa. Podjęto również prace przygotowawcze w dziedzinie swobodnego przepływu towarów, praw własności intelektualnej oraz wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych.

Nadal wspierana była wymiana handlowa przez zieloną linię (rozporządzenie (WE) nr 866/2004). Eksperci państw członkowskich przeprowadzali systematyczne inspekcje fitosanitarne ziemniaków i produktów cytrusowych. Analizy lokalnego miodu wykazały, że spełnione zostały warunki decyzji Komisji 2007/330/WE (przepływ produktów pochodzenia zwierzęcego), co umożliwia podjęcie handlu miodem w ramach rozporządzenia w sprawie zielonej linii.

4.3. Wykonanie finansowe (zawieranie umów i dokonywanie płatności)

4.3.1. Zawieranie umów

W 2012 r. zaciągnięto zobowiązania w wysokości 85 % przewidywanych środków (14,6 mln EUR). Opóźnienia w ogłaszaniu zaproszeń do składnia wniosków o dotację uniemożliwiły osiągnięcie zakładanego celu.

4.3.2. Płatności

W 2012 r. płatności wyniosły 25,2 mln EUR, co stanowi 69 % przewidywanej kwoty. Niższy wynik był niemal całkowicie związany ze spadkiem płatności z tytułu umów na roboty budowlane i dostawy z programu pochodzącego z 2006 r. W przypadku systemu telekomunikacyjnego (całkowity koszt: 10 mln EUR) nastąpiły opóźnienia przy wypłacie ostatniej transzy w wysokości 40 % ze względu na problemy na etapie testów; płatność ta nie została dokonana w 2012 r.

4.4. Monitorowanie

Ponieważ Komisja pełni rolę instytucji zamawiającej, pracownicy Komisji zapewniają wysoki poziom nadzoru - obejmuje on wizyty kontrolne na miejscu, spotkania na miejscu, działania komitetów sterujących oraz sprawozdania jednostki zarządzającej projektem. Ponadto Mechanizm Oceny Wdrożenia zapewnia szczegółowy przegląd, który jest realizowany wraz z beneficjentami wszystkich projektów. Działania biura TAIEX są monitorowane poprzez ponad 20 grup sterujących projektu oraz odbywające się dwa razy do roku spotkania komitetu monitorującego. Logistyka biura TAIEX jest monitorowana za pośrednictwem systemu zarządzania TAIEX on-line.

Niska zdolność administracyjna beneficjentów dotacji powoduje trudności przy wdrażaniu, np. w zakresie procedur UE dotyczących zamówień publicznych, w których wykorzystuje się dotacje. Aby rozwiązać ten problem jednostka zarządzająca projektem powołana w 2008 r. w celu wspierania projektów rozwoju obszarów wiejskich została rozszerzona na sektor dotacji dla MŚP w 2012 r.

4.5. Kontrole i inspekcje

Pomiędzy 2010 a 2012 r. łącznie 96 beneficjentów dotacji zostało poddanych monitorowaniu finansowemu, przeprowadzono również 16 audytów. Problemy były rozwiązywane na zasadzie indywidualnej. W przypadku umów o dotacje wyniki audytu zwierały uwagi dotyczące takich aspektów jak rachunkowość, zamówienia publiczne, reguły pochodzenia, zarządzanie budżetem oraz VAT. Kwestie te zostaną uwzględnione w przyszłych zaproszeniach do składania wniosków o dotację poprzez szeroko zakrojone szkolenia i nadzór nad beneficjentami dotacji. Jednostka audytu wewnętrznego Dyrekcji Generalnej ds. Rozszerzenia przeprowadziła audyt w zakresie wspólnego zarządzania, aby ocenić systemy kontroli wewnętrznej tej DG. Sprawozdanie zostanie przedstawione w 2013 r.

Komisja wprowadziła usprawnienia w zarządzaniu programem w następstwie zaleceń Europejskiego Trybunału Obrachunkowego. Przedstawiła również propozycje w kontekście wieloletnich ram finansowych, aby zwiększyć stabilność programu poprzez lepszą przewidywalność finansowania.

4.6. Ocena

W 2012 r. przeprowadzono cztery oceny/oceny potrzeb na poziomie sektorowym w zakresie: 1) stypendiów - potwierdziły one, że beneficjenci doceniają program i

zaleciły jego rozszerzenie; 2) wody/ścieków - ustalono przejrzystą listę priorytetów; 3) szkoleń zawodowych/uczenia się przez całe życie - zalecono działania następcze wspierające poradnictwo zawodowe i służby zatrudnienia; 4) odpadów stałych - stwierdzono brak recyklingu odpadów i kompostowania, potrzebę zamknięcia starych wysypisk oraz lepszego gospodarowania odpadami medycznymi. Rozpoczęto również ogólną ocenę programu, która zostanie zakończona w 2013 r. Umowy dotyczące ocen w dziedzinie edukacji i społeczeństwa obywatelskiego zawarto w grudniu.

4.7. Informacja, promocja i obecność w mediach

W 2012 r. odbyło się 86 działań propagujących program (znacznie więcej niż w 2011 r.), w tym wiele imprez związanych z projektami oraz działań informacyjnych i służących tworzeniu sieci kontaktów organizowanych przez *InfoPoint*. Impreza z okazji Dnia Europy została zorganizowana w zabytkowym, odnowionym z funduszy UE Bedestanie, odbyła się również impreza z muzyką na żywo zorganizowana przez Komitet ds. Osób Zaginionych. Odbyły się wystawy sztuki i fotografii, imprezy w ramach projektów i z okazji ich przekazania, jak również sesje informacyjne na temat dotacji. Opracowana została broszura o głównych osiągnięciach w ramach programu pomocy[7]. Przedstawicielstwo Komisji na Cyprze wydało komunikaty prasowe dotyczące programu pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej.

4.8. Konsultacje z rządem Republiki Cypryjskiej

Odbywały się regularne spotkania z przedstawicielami rządu Republiki Cypryjskiej, w szczególności podczas wizyt wyższych rangą urzędników Komisji na wyspie. Komisja nadal opiera się na współpracy z rządem cypryjskim w celu weryfikacji praw własności, spotyka się również regularnie ze Stałym Przedstawicielstwem w Brukseli.

5. WNIOSKI

Program, którego faktyczne wdrażanie w terenie rozpoczęło się w 2009 r., przyniósł pewne wyraźne korzyści dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej w ciągu 2012 r., zwłaszcza poprzez znaczy wkład w gospodarkę ściekami i odpadami stałymi. Konieczne są jednak dalsze wysiłki, aby osiągnąć postępy w innych sektorach dotyczących środowiska, zwłaszcza związanych z ochroną przyrody, a szczególnie w odniesieniu do potencjalnych obszarów Natura 2000. Istotne jest pokazanie, że UE może dostarczyć skutecznego wsparcia i przekazać pozytywne przesłanie. To na tureckiej wspólnocie cypryjskiej spoczywa teraz odpowiedzialność za zapewnienie stabilności projektów, które zostały zrealizowane, oraz za przyspieszenie wdrażania pomocy.

Trudno jest osiągnąć postępy w realizacji głównego założenia rozporządzenia, jakim jest *ułatwienie zjednoczenia Cypru poprzez stymulowanie rozwoju gospodarczego*, biorąc pod uwagę obecną sytuację w północnej części wyspy.

W celu ochrony interesów finansowych UE Komisja nie będzie podpisywać umów wymagających gwarancji bankowych do momentu zapewniania pewności prawnej.

Przygotowania do przyszłego przyjęcia i wdrożenia dorobku prawnego zwolniły w 2012 r. Turecka wspólnota cypryjska potrzebuje znacznego wsparcia w celu sprostania wymogom dorobku w wielu dziedzinach po znalezieniu rozwiązania i

[7] http://ec.europa.eu/cyprus/documents/2012/eu_assistance_to_tcc_brochure.pdf

zjednoczeniu. Brak zasobów, nieefektywna infrastruktura i niejasna odpowiedzialność pozostają poważnymi kwestiami, które muszą zostać szybko rozwiązane w celu zapewnienia stabilności projektów finansowanych przez UE. Turecka wspólnota cypryjska zapewniła Komisję, że majątek finansowany przez UE nie będzie przedmiotem prywatyzacji.

Pewne części programu ugruntowały się jako główne komponenty mające szczególne znaczenia dla budowania zaufania lub przybliżania tureckiej wspólnoty cypryjskiej do UE. Są to np. wsparcie dla Komitetu ds. Osób Zaginionych oraz Komitetu ds. Dziedzictwa Kulturowego, a także program stypendialny.

Zakończenie wielu projektów pochodzących z programu z 2006 r. stanowi naturalne zamknięcie pewnego etapu, dlatego w 2012 r. przeprowadzono wiele działań oceniających.

Planowanie średnio- i długoterminowe stanowi wyzwanie w związku z nieprzewidywalnością corocznych przydziałów finansowych. W sektorach istotnych dla zgodności z przyszłym dorobkiem niezbędne jest wieloletnie wsparcie, aby środki mogły być naprawdę skuteczne. W swoim sprawozdaniu z 2012 r. Europejski Trybunał Obrachunkowy powiązał brak wieloletniego programowania z problemami stabilności programu.